

Габрово

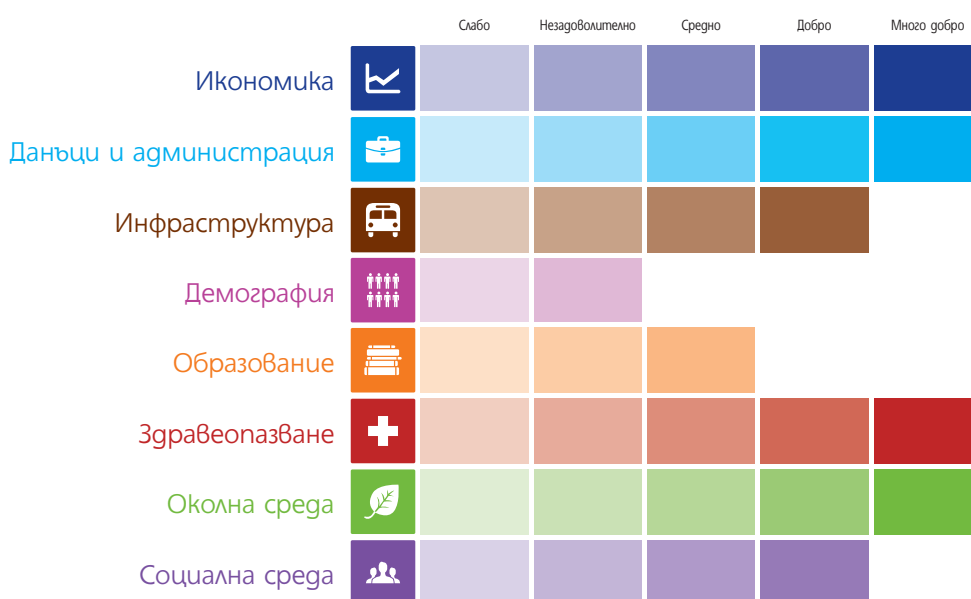
Население (2013)	119 121
Територия (кв. км)	2 023,0
Брой на населените места	356
Относителен дял на населението в градовете (%)	82,0

Общ преглед

Област Габрово има силно изразен индустриален профил, като икономическите ѝ показатели са по-добри от средните за страната. Безработицата в областта традиционно е ниска, а заетостта нараства през 2013 г. Наблюдава се също висок приток на чуждестранни инвестиции, както и много добро усвояване на европейски средства – особено в община Габрово. Местните данъци и такси в общините на областта са сред най-ниските в България.

Голямото предизвикателство пред област Габрово са силно влошените демографски показатели. Областта се характеризира с много високи нива на възрастова зависимост – населението на 65 и повече години е над два пъти повече спрямо населението до 14-годишна възраст. Раждаемостта остава много ниска. Добрите професионални училища и Техническият университет – Габрово, отговарят на промишления профил на областта, но трудно привличат млади хора за постоянно. Висок е дялът на населението с висше образование в трудоспособна възраст.

Икономика

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Габрово за 2011 г. е 8 191 лв, което я нарежда като осмата най-богата област в страната. Габрово е област с индустриален профил, като през последните две години се наблюдава възстановяване и покачване на заетостта – коефициентът на заетост на населението на 15 и повече години достига малко над 48% през 2013 г. В същото време безработицата спада до 8,8% през 2013 г., като Габрово е една от малкото области в страната с коефициент на безработица под 10%.

Габрово е сред областите с най-голям кумулативен размер на привлечените чуждестранни преки инвестиции, претеглени спрямо населението. Не се наблюдава обаче особено раздвижване в инвестиционната активност през последната година (2012 г.), като разходите за придобиване на дълготрайни материални активи дори леко се свиват. Областта се отличава с най-доброто усвояване на европейски средства от общините, отново съотнесени към населението. Към края на януари 2014 г. изплатените средства по договори на общините като бенефициенти по оперативните програми са близо 112 млн. лв., като 90 млн. лв. са концентрирани в община Габрово.

Данъци и администрация

Местните данъци и такси в общините в област Габрово са сред най-ниските в страната и остават непроменени през 2014 г. Таксите за битови отпадъци в четирите общини на областта са сред най-ниските в страната. Конкретно община Габрово е сред областните градове с най-ниски данъци и такси.

Бизнесът оценява своето взаимодействие с областната и общинската администрация нормално и около средните стойности за страната. Възприятията за корупция леко се влошават през последната година, като относително по-негативни са те по отношение на органите на съдебната власт и полицията. Нерегламентираните плащания са относително слабо разпространени. Развитието на административните услуги в общините е сравнително добро, макар и през последните години да няма отчетливо подобрение. Около 40% от фирмите споделят, че са ползвали електронни услуги през последната година, като ползваните услуги са разнообразни – от изтегляне на бланки и формуляри до завършена комуникация с общината по електронен път.

Област Габрово се представя сравнително добре в рейтинга за прозрачност на органите на местното самоуправление, изготвян от неправителствената организация „Програма достъп до информация“. Най-висок рейтинг на прозрачността в рамките на областта получава община Габрово, докато най-ниската оценка е за община Севлиево.

Инфраструктура

Габрово е областта с най-голяма гъстота на пътната мрежа в страната. Две от основните пътни направления – София-Варна и Русе-Стара Загора, които преминават през областта, обаче са изправени пред сериозни предизвикателства. От една страна, напредъкът на автомагистрала „Хемус“ среща множество трудности, а от друга, реализирането на проекта за тунел под връх Шипка остава неясно. Габрово е и един от малкото областни градове без обходно трасе. Качеството на пътната настилка в областта се подобрява през последните години, като дялът на пътищата с добра настилка достига 36,4% през 2013 г.

Железопътният транспорт обслужва само част от населените места, като липсата на важни жп възли представлява пречка пред развитието на много сфери от производството и търговията. Проучването сред бизнеса показва, че инфраструктурата се посочва по-скоро като проблем от повече от половината от анкетираните фирми. Гражданите също имат сериозни забележки към инфраструктурата.

Демография

Област Габрово е една от най-малките области в страната по брой на населението, като през 2013 година то продължава да се свива и вече е около 119 хил. души. Относителният дял на населението, което живее в градовете, е над 80%, като този дял е по-малък единствено от столицата и област Варна. Чувствителният спад в броя на жителите на област Габрово се дължи предимно на негативния коефициент на естествен прираст на населението, който през 2012 и 2013 г. вече достига -11‰. Раждаемостта в областта е една от най-ниските в страната. Механичният прираст на населението се влошава рязко през кризисните години (2009-2010 г.), но след това леко се нормализира (-3,6‰ за 2013 г.). Изселванията са предимно към столицата, Велико Търново, както и към чужбина.

Коефициентите на възрастова зависимост и демографско заместване са силно влошени. Населението на възраст 65 и повече години е близо 2,3 пъти повече спрямо населението до 14 години. Коефициентът на демографско заместване е около 46%, което условно означава, че на всеки 100 лица на възраст между 60-64 години, които напускат работната сила, се падат по 46 лица на възраст 15-19 години, които се вливат в нея.

Образование

В област Габрово се наблюдава сравнително добре развита мрежа от училища, предлагащи възможност за придобиване на основно и средно образование. През последните години се наблюдава засилване на ролята и значението на професионалните гимназии, както и тенденция за сливане на гимназии и паралелки с цел запазване на палитрата от професии и специалности, отговарящи на потребностите на местния бизнес.

Нетният коефициент на записване е 78,3% през 2013 г., което е ниско спрямо страната. Делът на отпадналите от основно и средно образование през 2012 г., както и относителният дял на второгодниците през 2013 г. са малко по-ниски от средните стойности за страната. Оценките от матурата по български език и литература показват леко подобрение през последните години – средно 4,37 за областта за 2014 г.. Процентът на неиздържалите, тоест получените оценка под среден 3, обаче се покачва – 4,3% за 2014 г.

В областния град Габрово има Технически университет с добри традиции, като през 2013 г. студентите са били близо 6 хил. Университетът отговаря на промишления профил на областта и е един от факторите зад относително високия дял на населението с висше образование. Относителният дял на населението на възраст 25-64 години с висше образование е около 25% (2013 г.), което стои много добре спрямо страната – единствено в столицата и област Велико Търново се наблюдават по-добри равнища.

Здравеопазване

Към края на 2012 г. на територията на област Габрово функционират седем болнични лечебни заведения. В средата на 2012 г. болницата в Дряново е обявена във фалит и прекратява дейността си. През 2013 г. постъпилите болни в многопрофилните болници са 262 на 1000 души от населението, което е над средните стойности за страната и може да се отглед на застаряването на местното население и повишената заболяемост.

Здравноосигурените лица в областта са близо 93% през 2013 г., което е едно от най-високите нива в страната – единствено в област Кърджали са повече, но там има въпросителни около данните. Лекарите в областта, претеглени спрямо населението, показват по-добра от средната осигуреност с медицински специалисти от средните нива за страната, макар кардиолозите да са относително малко, а в някои села да няма медицински персонал.

В анкетата от май 2014 г. всеки трети посочва, че му се е налагало да пътува извън областта, за да ползва здравни услуги, като водещата причина е липсата на специалисти. Всеки пети гражданин, ползвал медицински услуги през последните 12 месеца, посочва, че му се е налагало да прави нерегламентирани плащания за здраве.

Околна среда

Въпреки индустриалния профил на областта емисиите на въглероден диоксид в атмосферата се задържат на ниски нива за страната. Голяма част от жилищата в град Габрово, фирмите и институциите обаче не са топлофицирани. Използват се предимно локални парни котли и печки на твърдо гориво, което замърсява атмосферния въздух през зимния сезон. Събраните битови отпадъци на човек от обслужваното население намаляват през 2013 г. до 363 кг на човек. Разпръснатостта на малките населени места и малкият брой жители правят изключително трудно организираното сметосъбиране и сметоизвозване в тези места.

Делът на населението в селища с обществена канализация е 85%, което е много високо спрямо страната. След 2010 г. вече 2/3 от населението с достъп до канализация е свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води. Това е едно от най-високите нива за страната през 2012 г., като отстъпва само на областите Добрич, Варна, Перник и столицата. Едната причина за това е големият дял на населението в градовете, а другата – доброто усвояване на европейски средства с такава насоченост. През 2010 г. бе открита градската пречиствателна станция в Севлиево, а през 2014 г. продължава изпълнението на проекта за водния цикъл на Габрово, както и проектите за пречиствателни станции за отпадъчни води в общините Трявна и Дряново.

Социална среда

През 2011 г. 44% от населението в областта живее в условия на материални лишения, т.е. изпитва трудности да посрещне основни свои нужди. Относителният дял на бедните е 18%. Това е дялът на хората, които попадат под областната линия на бедността. Неравенството в разпределението на доходите в Габрово е сравнително ниско – отношението между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от домакинствата за 2010 г. е 4 пъти, като в някои други области то е почти двойно.

Престъпленията в област Габрово спадат през последната година, като за 2013 г. са регистрирани по-малко престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението. Жителите на област Габрово са по-скоро удовлетворени от жилищните условия, образованието, здравето и социалния живот, докато неудовлетвореността е провокирана от инфраструктурата и стандарта на живот. На въпрос дали биха се преместили за постоянно местоживее в друга област над половината от анкетиранияте през май 2014 г. жители на област Габрово дават категорично отрицателен отговор. Един от всеки пет пък е готов да напусне областта.

Ключови показатели за област Габрово

Показател/година	2009	2010	2011	2012	2013
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	7 322	7 401	8191	n.a.	n.a.
Коефициент на заетост на населението над 15 години (%)	47,6	44,7	44,1	45,2	48,1
Коефициент на безработица на населението над 15 години (%)	4,4	7,5	9,9	9,6	8,8
Дял на бедните спрямо линията на бедността за областта (%)	15,9	17,1	17,6	n.a.	n.a.
Коефициент на възрастова зависимост (65+ към 15-64 г.), (%)	33,2	34,3	38,1	39,5	41,1
Коефициент на естествен прираст (‰)	-7,9	-9,3	-9,7	-11,2	-10,7
Коефициент на механичен прираст (‰)	-6,8	-8,3	-2,2	-0,9	-3,6
Дял на населението с висше образование, 15-64 г. (%)	27,8	24,2	25,0	25,1	24,9
Процент оценки на матурите по БЕЛ по среден 3,00	4,8	5,3	4,2	4,7	4,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,2	4,3	4,5	4,2	4,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	24,6	31,4	32,0	36,4
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	22,9	33,5	39,8	34,8	48,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с ПСОВ (%)	46,4	65,0	66,6	66,7	n.a.
Дял на здравноосигурените лица (%)	92,7	91,1	94,2	93,5	92,7
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	217,7	195,4	201,2	239,3	261,5
Средногодишен доход на лице от домакинство, лв.	3 587	3 113	3 351	4 408	4 858